

Magdalena Bregin

REGIONALNY PROGRAM OCHRONY TORFOWISK ALKALICZNYCH (7230) W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM

(Wykonano w ramach projektu „Programy ochrony: torfowisk alkalicznych (7230) oraz związanych z nimi zagrożonych gatunków - skalnicy torfowiskowej, lipiennika loesela, miodokwiatu krzyżowego i gwiazdnicy grubolistnej”, finansowanego z V Osi Priorytetowej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.)

Świebodzin 2011

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Wstęp

Torfowiska alkaliczne należą do najcenniejszych i jednocześnie najbardziej zagrożonych siedlisk przyrodniczych w Polsce. Są to ekosystemy bardzo wrażliwe. Ich funkcjonowanie uzależnione jest od wielu czynników, a zaburzenie któregośkolwiek z nich niesie za sobą często nieodwracalne zmiany. W wielu przypadkach zapewnienie ich właściwego stanu ochrony jest niezwykle trudne, jednak wiele z nich dla przywrócenia prawidłowego funkcjonowania wymaga prostych działań polegających np. na przywróceniu ekstensywnego użytkowania, zablokowaniu rowu odwadniającego, czy też usuwaniu nalotów drzew i krzewów.

Dobrze zachowane, „żywe” torfowiska alkaliczne pełnią wiele bardzo ważnych funkcji w przyrodzie m.in.: stanowią naturalne miejsca retencjonowania wody, wpływają korzystnie na bilans węgla w przyrodzie akumulując jego różne formy, stanowią miejsce życia wielu wąsko wyspecjalizowanych organizmów, dlatego warto je chronić!

W ramach realizowanego przez Klub Przyrodników projektu pn: „Programy ochrony: torfowisk alkalicznych (7230) oraz związanych z nimi zagrożonych gatunków – skalnicy torfowiskowej, lipiennika Loesela, miodokwiatu krzyżowego i gwiazdnicy grubolistnej” współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko latach 2008-2011 w całej Polsce przeprowadzono inwentaryzację ww. siedliska i związanych z nim gatunków. Inwentaryzacja miała na celu wyszukanie możliwie jak największej liczby stanowisk omawianego siedliska i gatunków, a także ocenę ich stanu zachowania oraz wskazanie potrzeb ochrony. Polegała ona m.in. na weryfikacji istniejących danych, zarówno tych, które zostały dotychczas opublikowane, danych z przeprowadzonej w 2007 roku powszechnej inwentaryzacji siedlisk Natura 2000 w Lasach Państwowych oraz podobnej inwentaryzacji przeprowadzonej przez BUL w 2008 r. poza granicami Lasów Państwowych, a także wszelkich doniesień świadczących o możliwości występowania ww. siedliska, czy gatunków na danym obszarze.

Zwieńczeniem kilkuletniej pracy wielu osób zaangażowanych w projekt, jest program ochrony siedliska dla całego kraju (Wojewka i in. 2012) i programy ochrony ww. gatunków roślin (Pawlikowski 2012, Jarzombkowski i Pawlikowski 2012, Pawlikowski i Jarzombkowski 2012, Jarzombkowski 2012) w postaci publikacji, a także programy ochrony siedliska 7230 dla wszystkich województw w kraju, czego przykładem jest niniejsze opracowanie.

Ogólna charakterystyka torfowisk alkalicznych 7230

Torfowiska alkaliczne występują głównie w północnej, północno-zachodniej i północno-wschodniej części kraju oraz na południu w paśmie gór i wyżyn. Dzieli się je na trzy główne typy tj. słabo kwaśne, neutralne i zasadowe młaki, torfowiska źródłiskowe i torfowiska przepływowe typu niskiego (Herbichowa, Wołejko 2004). Charakteryzują się one umiarkowaną bądź niską żyznością (jest to siedlisko mezo- lub mezo – oligotroficzne), są ubogie w biogeny (azot i fosfor), natomiast zasobne w minerały, szczególnie w jony wapnia. Torfowiska alkaliczne należą do mokradel zasilanych soligenicznie lub topogenicznie. W optymalnych warunkach są wysyczone wodą – poziom wód gruntowych utrzymuje się na równi lub tuż pod powierzchnią roślinności. Omawiany typ siedliska przyrodniczego należy do siedlisk torfotwórczych, najczęściej wykształca się tu torf mszysto-turzycowy, bądź turzycowo-mszysty. W specyficznych warunkach na torfowiskach alkalicznych dochodzi do wytrącania się węglanu wapnia w postaci martwicy wapiennej, co można zaobserwować na występujących na torfowisku roślinach, głównie na mszakach. Jest to jednak zjawisko bardzo rzadko spotykane.

Na torfowiskach alkalicznych, które znajdują się we właściwym stanie zachowania, roślinność zdominowana jest przez zbiorowiska mszysto-niskoturzycowe. Szereg fitocenz typowych dla omawianego siedliska należy do rzadkich i zagrożonych w skali całego kraju, a nawet Europy. Główny trzon roślinności typowej dla torfowisk alkalicznych stanowią zbiorowiska z rzędu *Caricetalia davallianae*, w obrębie którego wyróżnia się dwa związki *Caricion davallianae* oraz *Sphagno warnstorffiani-Tomenthypnion* (Hájek i in., 2006; Sefferova-Stanova, 2008, Hájek, Hájkova, 2011). Część zbiorowisk roślinnych będących identyfikatorami fitosocjologicznymi omawianego siedliska mieści się w obrębie rzędu *Scheuchzerietalia palustris*, który skupia również fitocenozy reprezentatywne dla innych typów siedlisk torfowiskowych. W najlepiej zachowanych płatach roślinności mechowskiej bardzo słabo rozwinięta jest warstwa roślin zielnych, która stanowi ok. 30% pokrycia. W przeciwieństwie do niej warstwa mszysta jest wykształcona bardzo obficie, jej pokrycie sięga 100%, warstwa ta zdominowana jest zwykle przez mchy właściwe (brunatne).

Na uwagę zasługuje również niezwykle interesująca flora torfowisk alkalicznych. Charakteryzuje się ona dużym bogactwem florystycznym, licznym udziałem gatunków kalcyfilnych oraz szeregiem gatunków uznawanych za rzadkie, zagrożone i chronione. Do największych osobliwości florystycznych tych torfowisk na niżu należą m.in. turzyca *Carex davalliana*, lipiennik Loesela *Liparis loeselii*, skalnica torfowiskowa *Saxifraga hirculus*, niebielistka trwała *Swertia perennis*, drabinowiec mroczny *Cinclidium stygium*, parzęchlin trójrzędowy *Meesia triquetra* i bagiennik żmijowaty *Pseudocalliergon triforium*. Niektóre z ww. gatunków mają zaledwie kilkanaście stanowisk w kraju. Na torfowiskach alkalicznych występują również inne taksony spotykane częściej niż ww. m.in. turzyca żółta *C. flava*, turzyca łuszczkowata *C. lepidocarpa*, turzyca prosowata *C. panicea*, inne gatunki z rodziny turzycowatych np. ponikło skąpokwiatowe *Eleocharis quinqueflora*, liczna grupa storczyków, poza ww. lipiennikiem również kruszczyk błotny *Epipactis palustris* oraz kilka gatunków z rodzaju kukułka *Dactylorhiza*, a także tłustosz pospolity *Pinguicula vulgaris* i bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*. Bardzo ważną grupę stanowią mchy, wśród których za charakterystyczne dla torfowisk zasadowych uważa się relikty glacialne – błotnizka wełnistego *Helodium blandowii*, mszar krokiewkowaty *Paludella squarrosa* i błyszczce włoskowate *Tomenthypnum nitens*, a także złocieńca gwiazdkowatego *Campylium stellatum*, haczykowca byszczącego *Hamatocaulis vernicosus* i limprichtę pośrednią *Limprichtia cossonii*.

Do największych zagrożeń torfowisk alkalicznych należą niekorzystne zmiany stosunków wodnych (m.in. melioracje odwadniające, regulacje cieków wodnych, budowa zbiorników retencyjnych i in.), sukcesja roślinności w kierunku zbiorowisk leśnych i zaroślowych, nieracjonalna gospodarka w zlewni i eutrofizacja.

Przegląd wybranych obiektów torfowisk alkalicznych województwa śląskiego

Polana Cebula – BS 12

Obiekt położony na hali, na grzbiecie pasma Magurki Radziechowskiej w Beskidzie Śląskim, na wysokości 1035 m n.p.m., około 7 km na północny zachód od Węgierskiej Górki. Od zachodniej strony ograniczony jest drogą gruntową, po której przebiega szlak turystyczny. Z pozostałych stron otoczony lasem z dominacją świerka, a na granicy z nim występują ziołorośla oraz niewielkie kawałki wilgotnej łąki z dominacją ostrożeńca łąkowego. Torfowisko wykształca się na stoku o małym nachyleniu zajmując powierzchnię prawie 20 arów. Szata roślinna jest bardzo dobrze rozwinięta zaznacza się duży udział gatunków charakterystycznych, które nadają zbiorowisku charakter górskiej, niskoturzycowej młaki. Również warstwa mszysta wykształca się w typowej postaci dla siedliska i miejscami osiąga 100% pokrycia. Zaznacza się duży udział ciemiężycy zielonej oraz kruszczyka błotnego, gatunków, które w znacznym stopniu podnoszą walory torfowiska.

W chwili obecnej powierzchnia torfowiska jest dobrze zachowana i w miarę stabilna, nie zaobserwowano żadnych większych zmian w strukturze, szacie roślinnej oraz w uwodnieniu. Jednakże Beskid Śląski, na terenie którego położony jest omawiany obiekt jest w poddawany dość dużym przekształceniom. W wyniku działania różnych czynników następuje degeneracja lasów świerkowych, które obumierają i są wycinane na bardzo dużych powierzchniach. W dalszej perspektywie może prowadzić to do zmian stosunków wodnych, nasilenia spływów powierzchniowych oraz erozji. Konieczne jest zatem zabezpieczenie obiektu przed niekorzystnymi wpływami z zewnątrz.

Fot. 1 Torfowisko alkaliczne na Polanie Cebula z dużym udziałem *Veratrum lobelianum* (fot. M. Bregin)

Hala Barania 2 – BS 4

Obiekt położony na szczycie hali tuż pod wierzchołkiem Baraniej Góry, w Beskidzie Śląskim na wysokości 1058 m n.p.m. Ze wszystkich stron otoczony jest łąką, na której prowadzony jest wypas owiec. Roślinność typowa dla siedliska 7230 bardzo dobrze wykształcona, zaznacza się duży udział gatunków charakterystycznych. Dominującym zbiorowiskiem jest eutroficzna młaka górską (*Valeriano-Caricetum flavae*), z przewagą *Carex flava* oraz *Eriophorum latifolium*. W chwili obecnej torfowisko o stabilnych warunkach wodnych i nie zaburzonej strukturze. Jednakże teren na którym się znajduje poddawany dość dużym przekształceniom. Na znacznej powierzchni Beskidu Śląskiego następuje degeneracja lasów. Prowadzi to do masowej wycinki, której skutki mogą mieć wpływ na szatę roślinną oraz warunki wodne na terenie obiektu. Innym zagrożeniem jest wkraczanie podrostu drzew, głównie *Picea abies*. Działania ochronne powinny polegać na ekstensywny koszeniu, usuwaniu podrostu drzew, a także zabezpieczeniu przed skutkami wycinki drzew.

Fot. 2 Torfowisko alkaliczne na Hali Barania, w tle odlesione stoki Baraniej Góry (fot. M. Bregin)

Hala Bułkowa 2 – BZ 6

Obiekt położony na hali, na zboczach Praszywki Wielkiej na wysokości 758 m n.p.m. w Beskidzie Żywieckim. Obszar ten był wykorzystywany jako miejsce wypasu owiec, jednak w chwili obecnej został on zaniechany, co powoduje wkraczanie podrostu drzew i zmniejszanie się arealu zbiorowisk nieleśnych. Torfowisko wykształca się w zagłębieniu terenu, na zboczu o niewielkim nachyleniu, w miejscu wysięku wód gruntowych powodujących znaczne uwilgotnienie podłoża. Roślinność typowa dla siedliska eutroficznej młaki górskiej (*Valeriano-Caricetum flavae*) jest bardzo dobrze wykształcona. Zaznacza się duże pokrycie warstwy mszystej, a warstwa zielna cechuje się dużym udziałem gatunków charakterystycznych, zwłaszcza turzyc *Carex panicea*, *Carex flava* oraz *Epipactis palustris* i *Eriophorum latifolium*. Otoczenie płatu stanowi roślinność łąkowa z dużym udziałem gatunków wilgociolubnych takich jak *Cirsium rivulare*. Jednak pomimo nie zaburzonych stosunków wodnych, powierzchnia obiektu zmniejsza się. Wiąże się to z zaprzestaniem ekstensywnej gospodarki na hali, co prowadzi do jej zarastania. Wkraczający podrost głównie *Picea abies*, a także *Salix* sp. mogą w przyszłości prowadzić do zmian w strukturze szaty roślinnej torfowiska. Zadania ochronne powinny skupić się głównie na usuwaniu drzew i krzewów z obrębu torfowiska, a także na zapobieganiu zarastaniu.

Fot. 3 Torfowisko alkaliczne na Hali Bułkowej (fot. M. Bregin)

Hala Boracza – BZ 7

Obiekt położony na Hali Boraczej, na zboczach Boraczego Wierchu na wysokości 831 m n.p.m., w Beskidzie Żywieckim. W niewielkiej odległości od torfowiska znajdują się domy mieszkalne oraz schronisko turystyczne, a cały teren wokół jest użytkowany kośnie. Otoczenie stanowią wilgotne łąki z dominacją ostrożeńca łąkowego (*Cirsium rivularis*). Roślinność na terenie torfowiska przyjmuje typową, charakterystyczną dla siedliska 7230 postać, eutroficznej młaki górskiej. Dominują turzyce *Carex panicea* oraz *Carex flava*, a także *Eriophorum latifolium*, której białe owocostany wyróżniają obszar torfowiska z otoczenia. Dużym udziałem charakteryzuje się także objęty ochroną kruszczyk błotny (*Epipactis palustris*).

Występują jednak realne zagrożenia degeneracji torfowiska. W celu osuszenia terenu zostały wykopane rowy melioracyjne, a powyżej obiektu powstało ujęcie wody, a także poidło dla bydła. W chwili obecnej nie zaobserwowano negatywnych zmian, lecz infrastruktura ta istnieje zaledwie od roku. Konieczny jest zatem stały monitoring torfowiska, a także usunięcie rowów oraz ujęcia wody.

Fot. 4 Ujęcie wody powyżej torfowiska na Hali Boraczej (fot. M. Bregin)

Dolina Ciapków – BZ 15

Obiekt znajduje się w dolinie potoku Ciapków, w paśmie Wielkiej Raczy, w Beskidzie Żywieckim, na wysokości 724 m n.p.m. Torfowisko wykształca się na niewielkim zboczu, z trzech stron otoczonym przez las z dominacją *Picea abies* i *Fagus sylvatica*, od strony zachodniej ograniczonym drogą gruntową. Roślinność typowa dla siedliska eutroficznej młaki górskiej bardzo dobrze wykształcona, z dużym udziałem gatunków charakterystycznych. Tak bliska lokalizacja obiektu obok drogi gruntowej niesie za sobą zagrożenia uszkodzeń mechanicznych, a także zaburzenia stosunków wodnych. W okolicy prowadzona jest intensywna wycinka drewna, co może prowadzić do tworzenia kolein oraz uszkodzeń wierzchniej warstwy torfowiska w trakcie zrywki drewna. Natomiast podcinanie zbocza tuż przy drodze może prowadzić do odwodnień. Obecnie nie zaobserwowano negatywnych zmian na obszarze torfowiska, zaleca się jednak stały monitoring oraz izolację obiektu od szlaku zrywki.

Ocena stanu torfowisk alkalicznych w województwie małopolskim oraz proponowane działania ochronne

W trakcie inwentaryzacji torfowisk alkalicznych oraz związanych z nimi gatunków, prowadzonej w latach 2010-2011 w województwie śląskim stwierdzono występowanie 27 obiektów, w których zachowały się płaty roślinności charakterystycznej dla tego typu siedliska. Torfowiska alkaliczne na terenie województwa koncentrują się głównie w rejonie gór i pogórzy. Odnotowane zostały praktycznie we wszystkich pasmach górskich począwszy od Beskidu Śląskiego po Beskid Żywiecki.

Torfowiska alkaliczne wykształcają się w specyficznych warunkach terenowych. Największe ich zagęszczenie odnotowano w piętrach pogórza oraz regła dolnego. Występują najczęściej na terenach pozbawionych zwartych zadrzewień – polanach, halach, łąkach i pastwiskach. Zaobserwowano również dość częstą prawidłowość, występowania młak eutroficznych w miejscach gdzie odnotowano działalność człowieka.

Dominującym zbiorowiskiem roślinnym występującym na torfowiskach w województwie śląskim jest eutroficzna młaka górska (*Valeriano-Caricetum flavae*), z charakterystycznymi gatunkami takimi jak: *Valeriana simplicifolia*, *Carex flava*, *Eriophorum latifolium*, czy *Epipactis palustris*.

Stan ochrony i zachowania górskich torfowisk alkalicznych nie jest odpowiedni. Większa część obiektów (64% - 16 stanowisk) jest w stanie niezadowalającym, 8% - 2 obiektów jest w stanie złym, a zaledwie 28% - 7 obiektów jest w stanie właściwym.

Duża część zasobów siedliska znajduje się na terenach ostoi Natura 2000 („Beskid Śląski” i „Beskid Żywiecki”) oraz Parków Krajobrazowych Beskidu Śląskiego i Żywieckiego. Jednakże pomimo tak znacznej ochrony obszarowej kondycja siedliska nie ulega poprawie, a wręcz pogarsza się. Przyczyną takiego stanu rzeczy może być duże rozdrobnienie obiektów oraz ich niewielka powierzchnia. Powoduje to trudności z lokalizacją oraz realną oceną miejscowych zagrożeń. Plany zadań ochronnych wykonywane zazwyczaj dla większych, ujmowanych całościowo obszarów, obejmują ogólne zalecenia. Natomiast siedlisko torfowisk alkalicznych wymaga bardziej punktowego i indywidualnego traktowania. Niezbędna jest drobiazgowo analiza lokalnych czynników mających wpływ na zmiany i przekształcenia powodujące zmniejszanie areału, a nawet zanikanie niektórych obiektów. Konieczne jest zatem przeprowadzenie konkretnych, dostosowanych do lokalnych warunków działań ochronnych.

Tab. 1. Wykaz obiektów - torfowisk alkalicznych wraz z oceną stanu zachowania (poszczególne parametry i ocena globalna wg metodyki przyjętej w monitoringu siedlisk przyrodniczych GIOS), wskazanymi zagrożeniami oraz proponowanymi działaniami ochronnymi.

Nazwa obiektu	Powierzchnia obiektu (ha)	Współrzędne geograficzne centralnej części obiektu		Specyficzna struktura i funkcje	Powierzchnia siedliska	Perspektywy ochrony	Ocena globalna	Zagrożenia	Proponowane działania
Przysłop	7	49 35 43,4 N	18 59 09,8 E	U1	U1	U1	U1	1,3	1,2
Równiański Potok	5	49 36 41,8 N	18 59 00,1 E	U2	U1	U2	U2	1,3,9	1,2
Hala Barania 1	5	49 44 36,9 N	19 24 41,5 E	U1	U1	U1	U1	3	1
Hala Barania 2	15	49 37 16,0 N	19 01 13,5 E	FV	FV	FV	FV	1,13	1
Hala Radziechowska 2	8	49 37 45,1 N	19 03 06,4 E	FV	FV	FV	FV	1	1,2
Wisła Głębcze	6	49 37 28,1 N	18 53 26,6 E	U1	FV	U1	U1	1,13	1,2
Brenna Bukowa	6	49 42 27,3 N	18 58 16,4 E	U2	FV	U2	U2	3,13	1
Brenna Węgierski	3	49 42 20,0 N	18 58 13,3 E	U2	U2	U2	U2	3	1
Twardorzeczka	8	49 38 53,1 N	19 04 27,7 E	U1	U1	U1	U1	3,13	1
Kopiec	5	49 38 58,7 N	19 06 07,6 E	U2	U1	U2	U2	3	1
Polana Cebula 1	8	49 37 35,7 N	19 03 46,5 E	FV	FV	FV	FV	3	1
Hala Górowa 1	4	49 33 01,9 N	19 18 17,1 E	U1	FV	U1	U1	1,3	1,2
Hala Jodłowcowa 1	5	49 32 52,3 N	19 18 11,5 E	U2	U1	U2	U2	1,3,6	1,2
Hala Jodłowcowa 2	5	49 32 50,1 N	19 18 12,6 E	U1	U1	U1	U1	1,3	1,2
Hala Jodłowcowa 3	7	49 32 49,4 N	19 18 14,5 E	U1	U1	U1	U1	1,3	1,2
Hala Bułkowa 1	8	49 26 47,5 N	19 01 30,8 E	FV	FV	FV	FV	1	1,2
Hala Bułkowa 2	10	49 26 51,3 N	19 01 38,5 E	FV	FV	FV	FV	1,3	1,2
Hala Boracza	9	49 32 27,6 N	19 10 04,5 E	FV	FV	U1	U1	3,6,11,13	1, 3
Hala Krawcula	10	49 28 42,0 N	19 13 20,2 E	U1	FV	U1	U1	3	1
Hala Cudzychowa 1	13	49 32 06,6 N	19 17 24,4 E	U1	FV	U1	U1	3,7	1,2
Hala Cudzychowa 2	4	49 32 05,2 N	19 17 18,8 E	U1	U1	U1	U1	3,7,13	1,2
Hala Cebulowa	10	49 32 18,4 N	19 18 44,1 E	FV	U1	FV	FV	1,3	1,2
Hala Miziowa	8	49 32 25,2 N	19 19 02,9 E	U1	U1	U1	U1	1,13	1
Hala Górowa 2	4	49 33 01,7 N	19 18 35,1 E	U1	U1	U1	U1	1,3	1,2
Pod Halą Miziową	7	49 32 37,7 N	19 18 58,8 E	U1	U1	U1	U1	1	1
Dolina Ciapków	7	49 24 43,0 N	19 01 51,8 E	U1	FV	U1	U1	1,3,13	1,2

ZAGROŻENIA

- 1 - ekspansja drzew i krzewów
- 2 - ekspansja gatunków szuwarowych

- 3 - ekspansja ziołorośli, ekspansja gatunków łąkowych, eutrofizacja
- 4 - ekspansja torfowców, zakwaszenie
- 5 - działalność bobrów
- 6 - zaburzone warunki wodne (ogólnie, w tym głównie z powodu funkcjonowania systemu melioracyjnego)
- 7 - intensywna gospodarka rolna (nadmierny wypas)
- 8 - zasypywanie gruzem i in. odpadami, zaśmiecanie
- 9 - zalewanie
- 10 - wypalanie
- 11 - ujęcie wody, poidło dla zwierząt
- 12 - rozwój zabudowy
- 13 - rozjeżdżanie przez quady, erozja, rozjeżdżanie podczas koszenia lub prowadzenia gospodarki leśnej, uszkodzenia mechaniczne, rozjeżdżanie ratrakami
- 14 - wkraczanie gatunków inwazyjnych
- 15 - sztuczne zalesianie

PROPONOWANE DZIAŁANIA

- 1 - ekstensywne użytkowanie kośne
- 2 - usuwanie nalotu drzew i krzewów
- 3 - budowa piętrzeń na rowach odwadniających, konserwacja istniejących zastawek, zasypanie rowów odwadniających, zamknięcie ujęcia wody, poidła dla zwierząt
- 4 - utworzenie rezerwatu lub innej formy ochrony
- 5 - wykup gruntu
- 6 - stabilizacja warunków wodnych, m.in. zakłóconych przez bobry
- 7 - eksperymentalne zdzieranie murszu, odtwarzanie roślinności mechowiskowej
- 8 - brak możliwości poprawy stanu zachowania
- 9 - inne

Działania priorytetowe w zakresie regionalnego programu ochrony regionalnych zasobów siedliska 7230

Poniżej zaprezentowano szczegółową propozycję działań w stosunku do wybranych, kluczowych obszarów, w obrębie których występuje siedlisko 7230. Przy wyborze obiektów kierowano się przede wszystkim rangą obszaru tj. znaczenia dla zachowania bądź poprawy stanu siedliska w zakresie gwarantującym utrzymanie jego najważniejszych i najcenniejszych zasobów zarówno w skali regionalnej jak też krajowej. Istotnym elementem, mającym wpływ na wybór obiektów było ich położenie w sieci obszarów chronionych, szczególnie obszarów Natura 2000. Co wynika, z jednej strony z trwających obecnie prac nad tworzeniem dla nich planów zadań ochronnych, z drugiej strony – możliwością szybkiego i skutecznego pozyskania odpowiednich funduszy na ich aktywną ochronę. Realizacja proponowanych poniżej zadań, w opinii autorów opracowania gwarantuje zachowanie kluczowych dla regionu płatów siedliska 7230 na okres najbliższych 20-30 lat, jak też w większości przypadków poprawę ich stanu.

Rodzaj i zakres działań

W rozdziale ujęto podstawowe działania jakie zaplanowano w poszczególnych obiektach – kluczowych z punktu widzenia zachowania zasobów siedliska w regionie, wraz z szacowanymi kosztami. Działania te obejmują niemal wyłącznie koszenie (coroczne) torfowisk oraz usunięcie nalotów drzew i krzewów (jednorazowe).

Tabela 2. Proponowane działania ochronne.

Nazwa obiektu	Koszenie [a]	Koszenie koszt [zł]	Wycinka drzew i krzewów [a]	Wycinka cena [zł]
Hala Barania 2	15	300	0	0
Wisła Głębcze	6	100	2	200
Polana Cebula	8	100	0	0
Hala Górowa 1	4	100	1	150
Hala Bułkowa 2	10	200	3	200
Hala Boracza	9	200	0	0
Hala Krawcula	10	200	0	0
Hala Cudzychowa 1	13	250	4	250
Hala Cebulowa	10	200	3	200
Hala Miziowa	8	100	0	0
Pod Halą Miziową	7	100	0	0
Dolina Ciapków	7	100	2	200
Hala Radziechowska 2	8	100	3	
Hala Jodłowcowa 2	5	100	1	200
Hala Bułkowa 1	8	100	2	200
Razem		2250		1600

Literatura

- Jarzombkowski F. 2012. Krajowy program ochrony miodokwiatu krzyżowego *Herminium monirchis*. Wyd. Klubu Przyrodników. Świebodzin.
- Jarzombkowski F., Pawlikowski P. 2012. Krajowy program ochrony lipiennika Loesela *Liparis loeselii*. Wyd. Klubu Przyrodników. Świebodzin.
- Pawlikowski P., Jarzombkowski F. 2012. Krajowy program ochrony gwiazdnicy grubolistnej *Stellaria crassifolia*. Wyd. Klubu Przyrodników. Świebodzin.
- Pawlikowski P., Jarzombkowski F. 2012. Krajowy program ochrony skalnicy torfowiskowej *Saxifraga hirculus*. Wyd. Klubu Przyrodników. Świebodzin.
- Wołejko L., Stańko R., Pawlikowski P., Kiaszewicz K., Bregin M., Kozub Ł., Chapiński P., Krajewski Ł., Szczepański M. 2012. Krajowy program ochrony torfowisk alkalicznych (7230). Wyd. Klubu Przyrodników. Świebodzin.

